

Legendarisch collectief uit OIO

Jan Pieter Ekker
AMSTERDAM

Hard Werken was de (geuzen)naam die grafisch ontwerpers Gerard Hadders, Henk Elenga, Tom van der Haspel, Rick Vermeulen en Willem Kars in 1978 kozen voor hun samenwerkingsverband. 'In Rotterdam wordt hard gewerkt en daarom noemen we ons Hard Werken.'

De rebelse Rotterdammers keerden zich tegen de traditionele waarden van het functioneel ontwerpen, het modernisme en de Zwitserse School; in plaats daarvan kozen zij liever voor wilde, geplakte en geknipte, soms volstrekt onleesbare maar altijd eigenzinnige oplossingen.

Al in de jaren negentig waren er plannen voor een monografie. Die is er nu pas, bijna dertig jaar na het opheffen van de ontwerpstudio: *Hard Werken: One for All*, een rijk geïllustreerd, Engelstalig boek van de Britten Bettina Furnée en Ian Horton. Het werk van het legendarische vormgeverscollectief heeft in de tussentijd weinig aan zeggingskracht ingeboet: de energie, humor en tegendraadsheid spatten van de 484 pagina's.

Hadders, Elenga, Van der Haspel, Vermeulen en Kars waren samen ook de oprichters van het tijdschrift *Hard Werken*, dat zich kenmerkte door spectaculaire experimenten met

typografie, fotografie en illustraties. Zij werkten zonder beperkingen, en zonder gebruik te maken van een gemeenschappelijke ontwerpfilosofie, richtlijnen of systemen. Het collectief was in wezen meer een samenwerkende groep onafhankelijke ontwerpers dan een formeel bedrijf.

Stedelijk Museum

De (eerste) opdrachten kwamen voornamelijk uit de culturele hoek. Geïnspireerd door andere disciplines, zoals film, muziek, theater en schilderkunst, maakte Hard Werken ontwerpen waarin, naast de vorm en de inhoud, ook het proces en het materiaal een belangrijke rol spelen.

In 1981 werd Hard Werken benaderd door Hubert Bals, directeur van het Rotterdams Filmfestival. Hij vroeg het bandeloze vijftal tien affiches te ontwerpen voor de hoofdfilms van het festival. Na afloop zouden deze

affiches worden gebruikt om de distributie van de films te ondersteunen. De samenwerking beviel zo goed dat Hard Werken ook het officiële festivalaffiche mocht ontwerpen; het leidde tot een iconische reeks, waarop de markante tijgerkop telkens op een andere manier terugkwam: in neon, als mozaïek, in zilverachtig lood gegoten of getekend in het zand op het strand.

Het Rotterdamse collectief had ook Amsterdamse opdrachtgevers. Ze gaven een kalender vorm voor Drukkerij Mart. Spruijt, voor uitgeverij Bert Bakker maakten Hadders en Vermeulen talrijke, zeer in het oog springende boekomslagen. Ook maakte Hard Werken ontwerpen voor het Stedelijk Museum; voor een overzichtstentoonstelling van de Amerikaanse ontwerper Raymond Loewy, bijvoorbeeld, maakte Hadders een spectaculaire poster met afbeeldingen van een Greyhoundbus, een stencilapparaat, een jukebox en drie tractoren.

Het ietwat treurige einde van Hard Werken was ook in Amsterdam. In 1994 fuseerden de grafische wildebrassen met het Amsterdamse communicatiebureau Ten Cate Bergmans; de Inizio Design Group, gevestigd in Sloten, focuste vooral op verpakkingen van Mona-toetjes.

Hard Werken: One for All door Bettina Furnée en Ian Horton. Uitgeverij Valliz, €35, 484 blz.

De energie, humor en tegendraadsheid spatten van de 484 pagina's

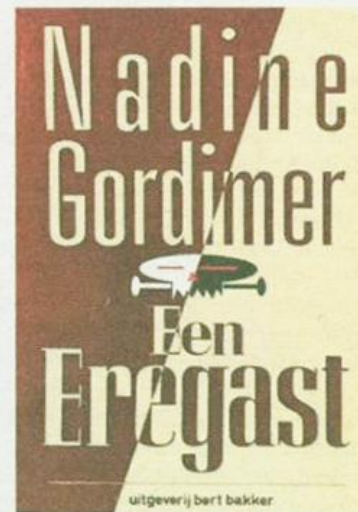
→ Stedelijk Museum, 1990.

→ Affiche IFFR, 1994.

→ Tijdschrift Blvd, 1993.

→ Uitgeverij Bert Bakker, 1995.

Het Parool 18 april 2018